

PROCEDURA APLICĂRII MĂSURILOR DE PROTECȚIE A VICTIMELOR VIOLENȚEI ÎN FAMILIE

Dinu OSTAVCIUC,
*doctor în drept, conferențiar universitar
rector, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI*

Tudor OSOIANU,
*doctor în drept, profesor universitar
Catedra procedură penală, criminalistică și securitate informațională,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI*

Rezumat

Violența în familie este o infracțiune actuală și răspândită, de prevenirea și combaterea căreia este preocupată întreaga societate, implicit și organele de aplicare a legii, cele din domeniul medicinei și protecției sociale etc.

Această infracțiune, făcând parte din infracțiunile contra familiei și minorilor, aduce atingeri drepturilor membrilor de familie, a demnității lor umane, a diferitor stări psihologice, fizice, economice și de altă natură. De aceea, statul este obligat să intervină cu eficiente instrumente în vederea prevenirii și combaterii acestui flagel criminogen.

În Republica Moldova este elaborată politica națională de ocrotire și sprijinire a familiei, catalogând, în acest sens, violența în familie ca pe o importantă problemă de sănătate publică. Acest fapt nu este altceva decât o implicare activă a statului privind consolidarea, ocrotirea și sprijinirea familiei, asigurarea respectării principiilor fundamentale ale legislației cu privire la familie, realizarea egalității de gen între femei și bărbați, asigurarea drepturilor și intereselor copiilor și, nu în ultimul rând, ale bărbaților care, de asemenea, pot fi subiecți pasivi ai violenței în familie.

Cuvinte-cheie: victimă, violență în familie, măsuri de protecție, cerere, demers, încheiere, ordonanță, organ de urmărire penală, procuror, judecător de instrucție.

Summary

Domestic violence is a current and widespread crime, with the prevention and combating of which is concerned the whole society, implicitly also the law enforcement bodies, those in the field of medicine and social protection, etc.

This offence, as a part of crimes against the family and minors, infringes on the rights of family members, their human dignity, and various psychological, physical, economic and other conditions. Therefore, the state is obliged to intervene with effective tools to prevent and combat this criminogenic scourge.

The Republic of Moldova is developing a national policy for the protection and support of the family, categorizing, in this regard, domestic violence as an important public health issue. This is nothing more than an active involvement of the state in strengthening, protecting and supporting the family, ensuring compliance with the fundamental principles of family law, achieving gender

equality, ensuring the rights and interests of children and, last but not least, men who may also be passive victims of domestic violence.

Keywords: victim, domestic violence, protection measures, application, request, conclusion, ordinance, criminal investigation body, prosecutor, investigating judge.

În cauza *Bevacqua și S. c. Bulgariei* (Hot. CtEDO din 12.06.2008), CtEDO a demonstrat cu succes că statul este responsabil de încălcările drepturilor omului în sfera privată a vieții persoanei. Prin Hotărârea respectivă, Curtea a recunoscut obligația pozitivă a statului de a preveni încălcările drepturilor omului între două persoane private în cazurile de violență în familie, declarând că violența în familie nu mai poate fi tratată ca o problemă personală din cauza efectului devastator pe care îl are asupra victimei.¹

Prin urmare, instituțiile statului s-au preocupat de acest subiect sensibil și au adoptat suficiente acte normative, acordând organelor abilitate mecanisme eficiente pentru a preveni și combate violența în familie, a proteja victimele, precum și pentru a urmări penal agresorii.

Legislația procesuală penală reglementează și acordă anumite drepturi victimei violenței în familie, implicit dreptul la o protecție atunci când este începută urmărirea penală pe faptul unei violențe în familie.

În general, organul de urmărire penală și procurorul sunt obligați prin lege de a lua măsuri pentru asigurarea securității participanților la proces și a altor persoane.²

Obligația pozitivă a statelor ce rezultă din art. 3 CEDO include pe de o parte o obligație de a crea un cadru legal care are scopul de a preveni și de a pedepsi maltratarile între indivizi, pe de altă parte când statul este sigur de un risc iminent de maltratare între indivizi sau dacă acestea s-au întâmplat deja, o obligație să aplice în practică legile corespunzătoare, protejând victimele și pedepsind responsabilii care au cauzat maltratarea propriu-zisă.

Drept primă obligație, (s.a.) *Curtea remarcă faptul că din concluziile din trecut, autoritățile au creat deja un cadru legal care permite luarea măsurilor împotriva persoanelor acuzate de violență domestică (vedeți Eremia, 3564/11, § 57; Mudric v. Republica Moldova, nr 74839/10, § 48, 16 iulie 2013; B. v. Republica Moldova, nr. 61382/09, § 50, 16 iulie 2013; T.M. și C.M. v. Republica Moldova, nr 26608/11, § 44, 28 ianuarie 2014).*³

CtEDO a dedus că autoritățile nu și-au îndeplinit corect obligația pozitivă de a preveni pericolul real și imediat al violenței domestice la adresa

¹ Alexandru Prisac. Comentariul Codului de procedură civilă al Republicii Moldova. Chișinău. Editura Cartea Juridică. 2019, p. 853.

² A se vedea prevederile art. 215 CPP.

³ Hot. CtEDO Munteanu c. Republicii Moldova, din 26.05.2020 (§.69). Disponibilă: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202554> (accesat: 03.11.2020)

reclamanților.⁴

CtEDO a criticat omisiunea de a acorda protecție efectivă victimelor violenței în familie un timp îndelungat.⁵

CtEDO nu a agreat suspendarea condiționată a urmăririi penale în privința unei persoane, deși instanța de judecată a prelungit ordonanța de protecție doar patru zile mai devreme pe motiv că A. încă mai prezenta pericol pentru prima reclamantă. În aceeași cauză, Curtea a criticat autoritățile naționale, care nu au examinat impactul neexecutării de către un ofițer de poliție a ordonanței emise de către instanța de judecată în privința ordinii publice și nu au pornit urmărirea penală în temeiul art. 320 al CP.⁶

Atunci când ne referim la investigarea infracțiunii de violență în familie, pe lângă măsurile ce se impun a fi luate în ordinea art. 215 CPP, organul de urmărire penală și procurorul sunt obligați să intervină pentru luarea unor măsuri suplimentare și specifice.

Potrivit art. 215/1 alin. (1) CPP, *Dacă în cadrul procesului penal se constată că victima violenței în familie se află în pericol de a fi supusă violenței sau altor acțiuni ilegale, inclusiv de distrugere a bunurilor sale, organul de urmărire penală sau procurorul este obligat să intervină neîntârziat pentru a asigura obținerea măsurilor de protecție.* Aceste prevederi sunt importante, deoarece este firesc faptul că atunci când este comisă infracțiunea de violență în familie, victima infracțiunii este într-un pericol iminent, aceasta poate fi umilită în continuare, agresată fizic, psihic, sexual etc. Respectiv, organul de urmărire penală sau procurorul este obligat să intervină de urgență nu doar în documentarea cazului, dar și pentru a lua unele măsuri de protecție a acestei victime. Or, în caz contrar, consecințele faptei criminale pot duce la urmări mai drastice.

Ținând cont de specificul acestei infracțiuni, în continuare vom încerca să examinăm câteva aspecte importante de procedură penală. Astfel, în primul rând trebuie să identificăm acțiunile ce urmează a fi întreprinse de organul de urmărire penală și procuror pentru aplicarea măsurilor de protecție? Care sunt acele măsuri de protecție? Cine aplică măsurile de protecție în cazul violenței în familie? Care este procedura privind examinarea demersului de aplicare a măsurilor de protecție? Care este termenul de aplicare a măsurilor

⁴ Hot. CtEDO Munteanu c. Republicii Moldova, din 26.05.2020 (§.74). Disponibilă: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202554> (accesat: 03.11.2020)

⁵ „În ciuda tuturor dovezilor din dosar, atât instanțele de judecată, cât și procuratura au refuzat până la data de 29 septembrie 2011 să ofere protecție efectivă. Reiese că reclamantele nu au beneficiat de protecție efectivă timp de un an de la primul incident de violență fizică și timp de jumătate de an de la depunerea cererii pentru emiterea ordonanței de protecție.” Hot CtEDO T.M. și C.M. c. Republicii Moldova, din 28.01.2014 (§. 48). Disponibilă: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-154882> (accesată: 03.11.2021)

⁶ Hot CtEDO Eremia c. Moldovei, din 28.05.2013 (§. 63, 64). Disponibilă: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-145943> (accesată: 02.11.2021)

de protecție? Care este modalitatea de contestare a acestora? Cum se pun în executare actele de protecție? etc.

Vorbind la general, reieșind din dispozițiile legale, măsura de protecție în cazul violenței în familie constă în emiterea unei încheieri a instanței de judecată privind acordarea unei ordonanțe de protecție, la demersul organului de urmărire penală sau al procurorului, precum și la cererea părții vătămate.

Dreptul la înaintarea demersului și a cererii privind emiterea ordonanței de protecție este acordat părților menționate prin prisma art. 215/1 alin. (2) CPP. Din analiza conținutului art. 215/1 alin. (1) și (2) CPP, desprindem remedii suficiente, privind sesizarea instanței în vederea acordării măsurii respective de protecție. Prin urmare, legea acordă dreptul nu doar procurorului, ci și organului de urmărire penală (în baza demersului) și a părții vătămate (în baza cererii) de a solicita direct instanței acordarea protecției. Acest fapt se prezintă ca o excepție, deoarece în instanța de judecată demersurile pot fi înaintate doar de procuror. Însă odată ce în cazul violenței în familie intervenția organelor de drept trebuie să fie neîntârziată și urgentă pentru ocrotirea intereselor victimei și protecției acesteia față de agresor, legislația procesuală penală, făcând o excepție, acordă acest drept și organului de urmărire penală și părții vătămate.

Constatăm o omisiune în normele procesuale penale, care nu acordă dreptul victimei de a înainta o cerere direct în instanța de judecată privind emiterea ordonanței de protecție. Din conținutul art. 215/1 alin. (2) CPP reiese că acest drept este acordat doar părții vătămate, ceea ce limitează și constrânge drepturile victimei, ori ultima beneficiază inclusiv și de dreptul de a decide cu privire la statutul de parte vătămată, cu excepția minorilor.⁷ Pe de altă parte, potrivit art. 58 alin. (5) CPP, *Victima, de îndată ce a fost identificată, beneficiază în condițiile legii de dreptul la protecție și compensare, precum și de dreptul de a depune o cerere privind aplicarea măsurilor de protecție.* În consecință, există două norme procesuale penale între care există contradicții, deși art. 215/1 CPP este o normă specială în acest sens, adică aplicabilă comparativ cu norma generală prevăzută în art. 58 CPP. Pentru neinterpretarea ambiguă a normelor respective, propunem modificarea art. 215/1 alin. (2) CPP, astfel încât victimei violenței în familie să i se acorde în mod expres același drept de care beneficiază partea vătămată.

Totodată, reiterăm specificul și urmările prejudiciabile ale infracțiunii date, grație cărora considerăm că victima violenței în familie trebuie să dispună de drepturile prevăzute în art. 58 alin. (4) CPP, indiferent dacă este recunoscută în calitate de parte vătămată sau parte civilă. Astfel, această victimă trebuie să dispună de dreptul să fie consultată și asistată de un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat în cazul în care nu dispune de mijloace bănești pentru a plăti avocatul; să fie însoțită de o persoană de încre-

⁷ A se vedea prevederile art. 59 alin. (1) CPP

dere, alături de avocatul său, la toate cercetările, inclusiv la ședințele închise; să primească o hotărâre judecătorească referitoare la compensarea materială pentru prejudiciul cauzat prin infracțiune. În așa mod, credem că victimei acestei infracțiuni i se vor garanta efectiv drepturile sale procesuale. Cu alte cuvinte, intervine necesitatea modificării și completării art. 58 alin. (4) CPP.

În aceeași ordine de idei, considerăm oportună modificarea și completarea art. 215/1 CPP, astfel încât în tot conținutul normei vizate să fie unificate noțiunile de victimă și parte vătămată, prin utilizarea sintagmei „victimă sau parte vătămată”. Or, în unele situații partea vătămată este și ea lipsită de unele garanții care sunt acordate victimei. Astfel, din conținutul art. 215/1 alin. (3), (3/1) și (4/1) CPP măsurile de protecție sunt aplicabile doar victimei și nu părții vătămate, ceea ce este alogic.

O altă problemă la care dorim să ne referim și să o punem în discuție ține de termenul de înaintare a demersului de către organul de urmărire penală sau de procuror. Astfel, art. 215/1 CPP nu reglementează termenul de înaintare a demersului în instanța de judecată pentru emiterea ordonanței de protecție. Prin această reglementare legea acordă dreptul organului de urmărire penală și procurorului de a decide echivoc și unilateral termenul de înaintare a demersului respectiv. Acest fapt este unul ce nu asigură victimei sau părții vătămate a cazurilor de violență în familie suficiente garanții, deoarece acești subiecți pot înainta demersul în instanța de judecată la propria lor discreție.

Suntem de părerea că legea procesuală penală trebuie modificată și completată întrucât din momentul constatării temeiurilor și motivelor de aplicare a măsurii de protecție vizate, imediat organul de urmărire penală sau procurorul trebuie să intervină pentru a asigura obținerea măsurilor de protecție.

În aceeași ordine de idei, constatăm că problema este cu mult mai gravă în sensul protecției victimei. Astfel, organul de urmărire penală și procurorul sunt lipsiți de dreptul de a aplica o măsură prin care ar proteja imediat victima sau partea vătămată a violenței în familie. După cum am menționat, legea nici nu prevede un termen anumit cu privire la înaintarea demersului corespunzător. În această discrepanță apare întrebarea: este sau va fi oare protejată victima infracțiunii în intervalul de timp de la întocmirea demersului și înaintarea lui instanței de judecată sau în intervalul de timp în care instanța va examina demersul? Și mai grav să ne imaginăm că fapta criminală s-a produs în afara orelor de serviciu, când în instanță nu activează cancelaria etc.

Actuala prevedere din CPP nu acordă garanții suficiente, în viziunea noastră, la acest capitol. Soluția ar putea să fie una simplă, și anume în acordarea dreptului organului de urmărire penală și procurorului de a interveni prin emiterea unui ordin de restricție de urgență în cazurile ce nu suferă amânare și în cazul de delict flagrant.

Argumentele noastre sunt dictate de prevederile Legii nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie. Astfel, potrivit art. 2 din Legea menționată, *ordin de restricție de urgență este un act administrativ emis de poliție, prin care sunt aplicate măsuri de protecție menite să asigure înlăturarea imediată a agresorului din locuința familiei supuse violenței și stabilirea unor interdicții prevăzute de lege, în vederea prevenirii repetării/ comiterii actelor de violență, garantând astfel siguranța victimei și altor membri ai familiei în locuința lor și în afara acesteia.*⁸

Prin urmare, poliția este în drept să emită un ordin de restricție de urgență, în cazurile prevăzute de lege, pe o perioadă de 10 zile care, în cazul depunerii cererii privind eliberarea ordonanței de protecție, se prelungește de drept până când instanța de judecată nu se expune asupra cererii victimei. Cu alte cuvinte, poliției, în calitate de organ de constatare, îi sunt acordate suficiente pârghii în vederea protecției victimei infracțiunii de violență în familie, iar organului de urmărire penală și procurorului nu. Mai mult decât atât, organul de urmărire penală și procurorul sunt abilitați cu dreptul de a constata bănuiala rezonabilă și a dispune începerea urmăririi penale etc. Deci, pentru o contravenție sau în cazul constatării bănuielii rezonabile cu privire la infracțiune de către organele de constatare legea acordă instrumente și pârghii efective, iar atunci când se constată comiterea infracțiunii legea nu le

⁸ În conformitate cu prevederile art. 121 din Legea nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, (1) În caz de stabilire la locul faptei, ca urmare a evaluării riscurilor, a circumstanțelor din care rezultă o bănuială rezonabilă că au fost comise acte de violență în familie și/sau persistă un pericol iminent de repetare sau comitere a acțiunilor violente, organul de poliție este obligat să dispună imediat eliberarea ordinului de restricție de urgență în privința agresorului pentru înlăturarea situației de criză și, concomitent, întreprinde acțiunile necesare de constatare a comiterii infracțiunii de violență în familie. (11) Organul de poliție are dreptul să aplice în privința agresorului una sau mai multe dintre următoarele măsuri: a) obligarea de a părăsi temporar locuința comună ori de a sta departe de locuința victimei; b) interzicerea de a se apropia de victimă, respectând distanța ce ar asigura securitatea acesteia și excluzând orice contact vizual cu victima și/sau copiii; c) interzicerea oricărui contact, inclusiv telefonic sau prin orice alte mijloace de comunicare, cu victima și/sau copiii; d) interzicerea de a păstra și purta arma. (2) Ordinul de restricție de urgență se eliberează pentru o perioadă de până la 10 zile și se pune îndată în aplicare, agresorul și victima (în cazul copiilor – reprezentantul legal al victimei) fiind informați despre restricțiile aplicate, drepturile și obligațiile care le revin și despre răspunderea pentru neexecutarea cerințelor ordinului de restricție. (3) Supravegherea îndeplinirii măsurilor stabilite în ordinul de restricție de urgență se exercită de către angajații postului sau ai sectorului de poliție din localitate în modul prevăzut de lege. (4) Agresorul are dreptul să conteste ordinul de restricție de urgență în instanța de judecată în condițiile contenciosului administrativ. Depunerea cererii nu suspendă acțiunea ordinului de restricție. (5) Victima are dreptul, în perioada de acțiune a ordinului de restricție de urgență, să solicite, în condițiile legii, eliberarea ordonanței de protecție. Acțiunea ordinului de restricție de urgență, în acest caz, se prelungește de drept și încetează odată cu punerea în aplicare a măsurilor de protecție stabilite de judecată.

acordă. În concluzie, considerăm că este necesară modificarea și completarea legii procesuale penale prin acordarea dreptului de a emite un astfel de ordin organului de urmărire penală și procurorului.

O altă soluție în acest sens ar fi acordarea dreptului de a emite ordonanța de protecție organului de urmărire penală și procurorului, iar în termen de 24 ore, acești subiecți să fie obligați să înainteze demers instanței de judecată în vederea legalizării acțiunii efectuate, prezentând și probele care indică temeiul și motivul dispunerii.

Și prima și a doua soluție este corectă, deoarece organul de urmărire penală sau procurorul trebuie să intervină imediat în vederea protecției victimei, a celorlalți membri de familie, a copiilor, a bunurilor etc. Doar în așa mod putem vorbi despre o asigurare eficientă a victimelor și părților vătămate a violenței în familie.

În continuare ne propunem să abordăm conținutul demersului organului de urmărire penală în vederea emiterii ordonanței de protecție.

După noi, demersul respectiv trebuie să cuprindă: instanța de judecată în adresa căreia este înaintat demersul; data și locul întocmirii; numele, prenumele și calitatea persoanei care înaintează demersul; fapta penală (fapula); prevederile legale în care aceasta se încadrează și pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită; circumstanțele, însoțite de probe pertinente, din care rezultă bănuiala rezonabilă că făptuitorul a săvârșit fapta de violență în familie; circumstanța actului de violență, intensitatea, durata, consecințele suportate și alte circumstanțe care indică necesitatea aplicării măsurilor de protecție; circumstanțele care justifică aplicarea măsurilor de restricție; date despre agresor; date despre victima infracțiunii; date despre prezența copiilor în familie; propunerea organului de urmărire penală sau a procurorului privind aplicarea anumitor măsuri și argumentele justificatoare; durata solicitării aplicării măsurilor de protecție; indicarea organului ce va supraveghea executarea măsurilor de protecție; temeiul legal al emiterii demersului și semnătura celui care l-a întocmit. În același timp, la demers se vor anexa toate materialele și probele care confirmă temeiurile de emiterie a ordonanței de protecție, precum și temeiurile privind aplicarea măsurilor de protecție, care anume, și motivarea lor.

Cât privește anexa la demers, este de reținut că aceasta presupune copiile confirmative, după caz, a următoarelor acte: sesizarea organului de urmărire penală, cercetarea la fața locului, declarațiile victimei, declarațiile martorilor (inclusiv ale membrilor de familie), actul de dispunere a constatărilor medico-legale, constatările medico-legale (în cazul în care acestea sunt executate), actele medicale (în cazul internării victimei în spital), planul personalizat de siguranță a victimei (dacă acesta persistă), fișa de referire a cazului de violență în familie pentru asistență și protecție a victimelor (dacă există), chestionarul de constatare și evaluare a riscurilor, chestionarul de

identificare a cazului de violență în familie, ordinul de restricție de urgență și procesul-verbal de înmânare a acestuia (în cazul în care acestea a fost emise de poliție), avertizarea scrisă (în cazul în care au fost făcute asemenea avertizări agresorului), fișa de consiliere psihologică a victimei (în cazul când victima a fost deja consiliată psihologic), informația cu privire la comiterea anterioară a cazurilor de violență în familie (contravențional sau penal), procesele-verbale privind intervențiile echipelor multidisciplinare în cazurile violenței în familie (dacă există), procesele-verbale de evaluare a condițiilor de trai (dacă există).

Demersul privind emiterea ordonanței de protecție se depune la instanța de judecată în raza activității organului de urmărire penală care l-a întocmit și l-a înaintat.

Acest demers, aleatoriu, va fi atribuit spre examinare unui judecător din cadrul instanței de judecată. Potrivit art. 215/1 alin. (3) CPP, *Instanța de judecată, prin încheiere, emite, în 24 de ore de la primirea cererii, o ordonanță de protecție, prin care poate oferi protecție victimei și copiilor ei, ...*

Analizând prevederile acestei norme constatăm faptul că instanța de judecată, judecând cererea privind aplicarea măsurilor de protecție, emite o încheiere. Încheierea trebuie să fie motivată și, prin aceasta, se dispune admiterea sau respingerea cererii înaintate. Prin această încheiere, judecătorul emite o ordonanță de protecție victimei și copiilor ei, în termen de 24 ore de la primirea cererii spre examinare. Termenul respectiv decurge nu din momentul înregistrării cererii în cancelaria instanței de judecată, ci din momentul primirii cererii spre examinare de către judecătorul desemnat. La prima vedere, s-ar părea că situația este clară, iar procedura – una simplă.

Totuși, există mai multe neclarități și coliziuni juridice la care, în mod special, am dori să facem referire, or, aceste aspecte țin nemijlocit de procedură.

Astfel, din norma discutată nu este clar în primul rând cine din judecători va examina cererea și de către care instanță de judecată? Totodată, nu este clară de competența cărei instanțe de judecată ține examinarea cererii, de instanța civilă ori penală, fie de judecătorul de instrucție?

În conformitate cu prevederile art. 278/7 alin. (1) din Codul de procedură civilă, *Instanța de judecată emite, în 24 de ore de la primirea cererii privind aplicarea măsurilor de protecție, o încheiere prin care admite sau respinge cererea.* După cum observăm, aceleași prevederi le are nu doar legea procesuală penală, dar și legea procesuală civilă. Potrivit art. 2 alin. (4) CPP, *Normele juridice cu caracter procesual din alte legi naționale pot fi aplicate numai cu condiția includerii lor în prezentul cod.* Prin urmare, considerăm că în cazul în care există o *bănuială rezonabilă* cu privire la comiterea infracțiunii de violență în familie, cererea și demersul privind emiterea ordonanței de protecție, la faza urmăririi penale, urmează a fi soluționată de judecătorul de

instrucție. Or, ultimul, potrivit art. 41 CPP, *...asigură controlul judecătoresc în cursul urmăririi penale...* Respectiv, întreaga procedură cu privire la examinarea cererii și demersului, emiterea ordonanței de protecție, punerea în aplicare a acesteia ține anume de competența judecătorului de instrucție în cursul urmăririi penale.

Bunăoară, în conformitate cu prevederile art. 41 pct. 7) CPP, Judecătorul de instrucție asigură controlul judecătoresc în cursul urmăririi penale *prin efectuarea altor acțiuni procesuale prevăzute de prezentul cod.* Sintagma „instanța de judecată” menționată în art. 215/1 CPP include și „judecătorul de instrucție”.

Totodată, în susținerea argumentelor menționate vine și reglementarea din art. 6 pct. 16) CPP, care indică noțiunea de instanță de judecată. Astfel, *instanță judecătorească este orice instanță, parte componentă a sistemului judecătoresc al Republicii Moldova, care judecă cauza penală în primă instanță, în ordine de apel sau de recurs, ori pe căile extraordinare de atac, precum și care soluționează plângeri împotriva acțiunilor și actelor organelor de urmărire penală și ale organelor de executare a hotărârilor judecătorești și sancționează efectuarea unor acțiuni procedurale.*

Conform dispozițiilor art. 6 pct. 24) CPP, *judecător de instrucție este judecător abilitat cu unele atribuții proprii urmăririi penale, precum și de control judiciar asupra acțiunilor procesuale efectuate în cadrul urmăririi penale.* În același context, potrivit art. 14 alin. (2) din Legea nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, *Cererea sau demersul pentru eliberarea ordonanței de protecție depuse în instanță de judecată se examinează conform Codului de procedură civilă, Codului de procedură penală.*

Prin urmare, întocmirea și înaintarea demersului organului de urmărire penală sau a procurorului, precum și cererea victimei sau a părții vătămate se face în cadrul procesului penal, respectiv și examinarea acestora se va face de către judecătorul de instrucție din cadrul instanței de judecată în raza căreia se efectuează urmărirea penală.

Bine înțeles este faptul că victima sau partea vătămată nu este limitată în dreptul, de sine stătător, de a înainta o cerere în ordinea civilă în baza Codului de procedură civilă și a Legii nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie.

O altă subtilitate ce trebuie analizată ține de dispoziția art. 215/1 alin. (3) CPP, care lipsește în mod evident organul de urmărire penală și procurorul de dreptul la examinarea demersului înaintat de către aceștia pentru obținerea măsurilor de protecție. Astfel, potrivit art. 215/1 alin. (2) CPP, *Demersul de obținere a măsurilor de protecție poate fi înaintat de către organul de urmărire penală sau de către procuror și în baza cererii părții vătămate.* Potrivit acestei norme, legea acordă subiecților menționați dreptul de a înainta demers. Aici am dori să atragem atenția la faptul că legislația procesuală

penală face distincție între demers și cerere. Cu alte cuvinte, demersul este înaintat de organul de urmărire penală, iar cererea de către partea vătămată (victimă). Potrivit art. 215/1 alin. (3) CPP, *Instanța de judecată, prin încheiere, emite, în 24 de ore de la primirea cererii, o ordonanță de protecție, ...* Astfel, norma în cauză indică numai despre examinarea cererii, adică a sesizării instanței de către partea vătămată (victimă).

Ținând cont de cele explicate, considerăm oportun a modifica și completa normele de procedură penală, astfel încât să fie indicat în mod expres examinarea și a demersului privind obținerea măsurilor de protecție în cazul infracțiunilor de violență în familie. Tot aici, este necesară modificarea și completarea normei prevăzute la art. 41 CPP, întrucât să prevadă expres dreptul judecătorului de instrucție la examinarea demersului și a cererii privind aplicarea măsurilor de protecție, prin emiterea ordonanței corespunzătoare.

În continuare, după ce am explicat viziunea noastră referitor la dezideratele ce indicau la ambiguități, vom trece la procedura de examinare a demersului și cererii privind aplicarea măsurilor de protecție. Este logic faptul că anume demersul și cererea respectivă constituie temeiul de drept pentru începerea procedurii de examinare privind aplicarea măsurilor de protecție în cazul infracțiunilor de violență în familie.

După noi, demersul și cererea respectivă se examinează de către judecătorul de instrucție în ședință închisă, cu participarea părții care a înaintat demersul sau cererea. Prezența reprezentantului organului de urmărire penală sau a procurorului care examinează fapta infracțională de violență în familie este obligatorie, chiar și în cazul în care victima sau partea vătămată a sesizat instanța de judecată. Totodată, în cazul examinării demersului organului de urmărire penală sau a procurorului, ultimii vor înștiința victima sau partea vătămată despre înaintarea acestui demers și vor asigura prezența acestora în ședința de judecată. În situația în care victima sau partea vătămată este internată în instituția medicală, aceasta poate participa dacă starea sănătății îi permite, în caz contrar examinarea demersului se va face în lipsa acestor părți.

La fel, în cadrul ședinței de judecată se va asigura de organul de urmărire penală sau de procuror prezența bănuțului sau învinuțului. Este de menționat faptul că pot fi interpretări ambigue cu privire la presupusul agresor, în cazul în care acesta nu deține un statut procesual în cadrul procesului penal. Considerăm că indiferent dacă s-a reușit la această etapă de a recunoaște persoana în calitate de bănuț sau învinuit cu prezența fizică, oricum, având *bănuțiala rezonabilă* în privința acestuia, organul de urmărire penală sau procurorul poate emite ordonanțele respective și în lipsa persoanei, prin contumacie. Prezența apărătorului în cadrul ședinței de judecată este obligatorie. La ședința de judecată participă și reprezentanții legali, în condi-

țiile CPP. Prezența acestor părți este asigurată de organul de urmărire penală sau procuror, ținând cont de faptul că termenul de examinare a demersului este de 24 ore de la primirea acestuia.

În cazul în care bănuitul sau învinuitul lipsește, examinarea cererii și a demersului va fi efectuată în lipsa acestora. Dacă din motive justificate lipsește victima sau partea vătămată, examinarea demersului se va efectua și în lipsa acestora. Atunci când victima sau partea vătămată este reprezentată de reprezentanții legali, fie de apărători, prezența ultimilor este obligatorie.

Înainte de a fi depus la judecătorul de instrucție, demersul cu privire la obținerea măsurilor de protecție, împreună cu toate materialele și probele anexate la acesta, se prezintă în prealabil victimei sau părții vătămate, fie reprezentanților acestora, bănuितului sau învinuitului ori avocatului său, care confirmă în scris că a luat cunoștință de acestea. În cazul în care aceste părți se află în imposibilitate să ia cunoștință de demers, cu anexele sale, organul de urmărire penală sau procurorul transmite demersul judecătorului de instrucție, care, la solicitarea părților ce participă la examinarea cauzei, le va oferi suficient timp pentru a lua cunoștință de conținutul lor înainte de începerea ședinței.

În termenul fixat, judecătorul de instrucție deschide ședința de judecată, anunță care demers sau cerere va fi examinată, verifică prezența părților și împuternicirile participanților la proces, stabilește identitatea interpretului, traducătorului și explică drepturile și obligațiile acestora (în cazul în care participarea acestora este obligatorie), stabilește identitatea bănuितului sau a învinuitului (dacă este prezent), stabilește identitatea celorlalte părți și verifică cunoșterea drepturilor și obligațiilor, anunță completul de judecată și verifică dacă sunt cereri de recuzare sau abțineri, soluționează chestiunile privitoare la participarea apărătorului (implicit a cazurilor în care participarea acestora este obligatorie), soluționează chestiunea judecării cauzei în lipsa vreuneia din părți sau a altor persoane citate de organul de urmărire penală sau procuror și verifică dacă aceștia au fost citați (în cazul absenței unuia din participanți) și verifică dovada citării, clarifică dacă părțile au unele cereri sau demersuri.

Ulterior, organul de urmărire penală sau procurorul care a înaintat demersul, fie victima sau partea vătămată care a înaintat cererea, argumentează motivele și răspunde la întrebările judecătorului de instrucție și ale participanților la proces. După argumentele expuse, dreptul de a interveni i se oferă bănuितului sau învinuitului și apărătorilor acestora, ultimii fiind în drept de a prezenta probe în susținerea argumentelor sale. Mai apoi, judecătorul de instrucție va anunța ordinea dezbaterilor judiciare, va acorda dreptul la replică, oferindu-i bănuितului sau învinuitului ultimul cuvânt.

După efectuarea controlului temeiniciei demersului sau a cererii, judecătorul de instrucție, prin încheiere, admite sau respinge demersul sau cererea cu privire la obținerea măsurilor de protecție. În cazul în care judecăto-

rul de instrucție va admite cererea sau demersul înaintat, acesta va emite și ordonanța de protecție. Aceste acte judecătorești sunt separate, încheierea va motiva necesitatea aplicării măsurilor de protecție și admisibilitatea cererii sau a demersului, iar ordonanța de protecție va fi actul prin care se vor dispune măsurile de protecție.

În unele cazuri, instanța de judecată nu emite cele două acte separat, ci doar prin încheiere motivează necesitatea și temeiurile aplicării măsurilor de protecție și dispune aplicarea acestor măsuri.⁹

Considerăm că aceasta este o practică vicioasă, deoarece legea impune emiterea ambelor acte procedurale. Or, prin încheiere, instanța va examina temeiurile, motivele, argumentele, probele etc. care dictează aplicarea măsurilor de protecție, iar prin ordonanță va dispune aplicarea acestora.

În cazurile când instanța de judecată, judecând cererea privind aplicarea măsurilor de protecție, constată că nu sunt temeiuri și probe pentru emiterea unei ordonanțe de protecție, această, prin încheiere, respinge cererea respectivă.

Drept exemplu, este cazul când instanța de judecată a emis o încheiere de respingere a cererii aplicării măsurilor de protecție pe motivul lipsei probelor și a temeiurilor de aplicare a măsurilor de protecție, motivându-și decizia prin faptul că părinții au drepturi egale în privința educației copiilor și că părinții au dreptul și sunt obligați să-și educe copiii conform propriilor convingeri, indiferent de faptul dacă locuiesc împreună sau separat, prevederi ce sunt stipulate în art. 58 și art. 60 din Codul familiei.¹⁰

În alte cazuri, atunci când instanța de judecată constată că argumentele invocate în cererea privind aplicarea măsurilor de protecție sunt temeinice și există probe confirmative în acest sens, emite o încheiere prin care admite cererea. Este de menționat, în acest caz, dacă se încalcă persoanei în privința căreia se impun unele restricții ce vizează securitatea și protecția victimei sau a părții vătămate, dreptul la viață privată, de familie.

⁹ Astfel, un exemplu elocvent, se prezintă a fi Încheierea Judecătoriei Centru, mun. Chișinău, prin care a dispus: *Cererea formulată de XXXXX prin care se solicită eliberarea ordonanței de protecție în privința lui XXXXX b. se admite integral. Se obligă agresorul XXXXX, născut în data de 07 aprilie 1970, cu domiciliul în mun. Chișinău, XXXXX: 1) să nu comită acte de violență asupra XXXXX, a lui XXXXX; 2) să stea departe de locul unde locuiesc XXXXX, și anume de apartamentul situat în mun. Chișinău, str. XXXXX; 3) să nu îi contacteze prin telefon, corespondență poștală sau în orice alt mod pe XXXXX p. Măsurile de protecție stabilite se aplică pe un termen de 3 luni, începând de la 12 septembrie 2016, ora 18:15. Nerespectarea de către agresor a prevederilor stabilite în prezenta ordonanță se pedepsește în conformitate cu legislația în vigoare. Se remite prezenta ordonanță Inspectoratului de Poliție al sectorului Centru, mun. Chișinău, și organului de asistență socială pentru supraveghere și executare imediată.* Extras din Încheierea Judecătoriei Centru, mun. Chișinău din 12.09.2016, emisă în dos. nr. 2po381/16.

¹⁰ Extras din Încheierea Judecătoriei Centru, mun. Chișinău din 28.06.2016, emisă în dos. nr. 2po293/16;

Astfel, considerăm că în cazul infracțiunii de violență în familie persoanei vizate nu i se încalcă acest drept, or, în cazul dat protecția și securitatea victimei sau a părții vătămate, implicat a copiilor lor, au prioritate. Drept exemplu servește Încheierea Judecătorei Centru, mun. Chișinău, prin care a admis cererea reclamantei,¹¹ deoarece statul are obligația pozitivă de a reacționa prompt atunci când există pericol pentru securitatea vieții, sănătății și bunăstării victimei violenței în familie și a copiilor acesteia.

*În cazurile de violență în familie, scopul eliberării ordonanței de protecție constă în prevenirea unui risc real și imediat, or, sunt puse în pericol viața și sănătatea victimei, în asigurarea de urgență a protecției victimei, în preîntâmpinarea unor noi acte de violență asupra victimei și/sau asupra altor membri ai familiei, precum și în prevenirea distrugerii bunurilor victimei, a averii comune a familiei.*¹²

Încheierea judecătorului de instrucție privind admiterea cererii sau a demersului cu privire la obținerea măsurilor de protecție va cuprinde: data și locul întocmirii ei; numele și prenumele judecătorului de instrucție; persoana cu funcție de răspundere și organul care a înaintat demersul, ori persoana care a înaintat cererea; organul care cercetează fapta penală de violență în familie; scopul aplicării măsurilor de protecție și a persoanei la care se referă ele; persoana în privința căreia sunt aplicate măsurile (restricțiile) în vederea protejării victimei, părții vătămate și a copiilor acestora; care măsuri (restricții) vor fi aplicate în vederea protejării acestor persoane, motivându-le; mențiunea despre admiterea sau respingerea cererii sau demersului;

¹¹ Instanța de judecată a reținut: *În sprijinul soluției adoptate, instanța de judecată relevă și prevederile actelor internaționale, la care Republica Moldova este parte. În conformitate cu art. 8 alin. (1) și alin. (2) CEDO, „orice persoană are dreptul să i se respecte viața sa privată și de familie, domiciliul și corespondența. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică este necesară pentru securitate națională, securitatea publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protejarea sănătății sau a moralei sau pentru protejarea drepturilor și libertăților altora”. Raportând normele de drept enunțate, la situația de fapt în pricina dată, instanța de judecată consideră admisibil și necesar amestecul statului în persoana autorităților sale competente, în viața privată și de familie a părților, în scopul preîntâmpinării pericolului asupra securității vieții, sănătății și bunăstării petiționarei, deoarece agresorul, prin comportamentul său singur, și-a creat premise pentru aplicarea față de el a prevederilor Legii nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie. Tot în acest sens, instanța mai reține că obligația pozitivă a statului în situații excepționale este de a garanta dreptul la respectul vieții private și de familie și protecția efectivă împotriva violenței în familie.* Extras din Încheierea Judecătorei Centru, mun. Chișinău din 04.08.2016, emisă în dos. nr. 2po337/16.

¹² A se vedea prevederile pct. 4) din HP CSJ nr. 1 din 28.05.2012, cu privire la aplicarea de către instanțele de judecată a prevederilor Capitolului XXX1 din Codul de procedură civilă (aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie).

circumstanța actului de violență, intensitatea, durata, consecințele suportate și alte circumstanțe care indică necesitatea aplicării măsurilor de protecție; existența obiecțiilor bănuितului sau învinuitului și apărătorului acestora, a victimei sau a părții vătămate și a reprezentanților legali, motivându-se admiterea sau neadmiterea lor la aplicarea măsurii de protecție; termenul de aplicare a măsurii de protecție; organul abilitat de a executa ordonanța de protecție; semnătura judecătorului de instrucție certificată cu ștampila instanței judecătorești.

Ordonanța de protecție va conține: instanța din care face parte judecătorul de instrucție care a emis ordonanța; data de emisie a acesteia; numele, prenumele judecătorului de instrucție, instanța de judecată care a emis ordonanța de protecție; datele de identitate ale victimei sau a părții vătămate în privința căreia s-au luat măsuri de protecție, implicit și a copiilor acestora; date de identitate ale bănuितului sau învinuitului în privința căreia s-au aplicat măsuri (restricții) pentru protejarea victimei sau a părții vătămate; durata pentru care s-a dispus aplicarea măsurilor de protecție, cu menționarea datei și orei la care încetează; indicarea faptei penale, cu indicarea datei și a locului de comitere a acesteia, încadrarea juridică; motivele care justifică aplicarea măsurilor de protecție; temeiurile concrete care au determinat aplicarea restricțiilor în privința bănuितului sau învinuitului; indicarea restricțiilor aplicate bănuितului sau învinuitului; circumstanța actului de violență, intensitatea, durata, consecințele suportate și alte circumstanțe care indică necesitatea aplicării măsurilor de protecție; aplicarea monitorizării electronice sau a sistemelor electronice de supraveghere; semnătura judecătorului de instrucție din cadrul instanței de judecată care a emis ordonanța de protecție; semnătura victimei sau a părții vătămate, precum și semnătura bănuितului sau învinuitului, în cazurile când aceștia au participat în cadrul ședinței de judecată (în caz contrar, se va menționa dovada aducerii la cunoștință a ordonanței de protecție, fie obligarea organului abilitat de a informa părțile în acest sens); ștampila instanței de judecată din care face parte judecătorul de instrucție.

Important este de menționat faptul că legislația procesuală penală nu reglementează ce se întâmplă în cazul în care poliția a emis un ordin de restricție de urgență. În acest sens, propunem modificarea și completarea legislației procesuale penale, întrucât să prevadă și acest aspect. Bunăoară, potrivit art. 15 alin. (2/1) din Legea nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, *În cazurile în care ordonanța de protecție a fost eliberată în perioada de acțiune a ordinului de restricție de urgență, interdicțiile stabilite prin ordinul de restricție încetează odată cu aplicarea măsurilor de protecție dispuse prin ordonanța de protecție.*

Dezideratele cu privire la încetarea ordinului de restricție de urgență trebuie oglindite și în normele de procedură penală, deoarece judecătorul de

instrucție, în mod obligatoriu, trebuie să se expună asupra restricțiilor aplicate anterior în privința persoanei ce a comis aceeași faptă atunci când soluționează problema aplicării măsurilor de protecție. Or, în caz contrar, s-ar prezuma că există două acte neanulate care pot să prevadă diferite restricții și măsuri.

Totodată, legislația procesuală penală nu prevede garanții pentru copiii victimei și ai părții vătămate în cazurile de violență în familie, și cum se procedează cu aceștia. Potrivit art. 15 alin. (4/1) din Legea nr. 45 din 01.03.2007, *Pe perioada acțiunii ordonanței de protecție în privința victimei cu copii, indiferent dacă copiii sunt incluși sau nu în ordonanța de protecție, aceștia se vor afla cu părintele-victimă. La solicitarea părintelui-agresor, vizitarea copilului poate avea loc conform unui program aprobat de către autoritatea tutelară teritorială.* Considerăm că astfel de prevederi trebuie să conțină și CPP, iar judecătorul de instrucție, în încheiere și ordonanța de protecție, trebuie să se pronunțe și asupra acestor aspecte.

În continuare, este cazul de a menționa care restricții sau măsuri se aplică de către judecătorul de instrucție în vederea protecției victimei sau a părții vătămate și a copiilor acestora în cazul emiterii ordonanței de protecție.

Astfel, potrivit art. 215/1 alin. (3) CPP, *Instanța de judecată, prin încheiere, emite, în 24 de ore de la primirea cererii, o ordonanță de protecție, prin care poate oferi protecție victimei și copiilor ei, aplicând bănuitalui, învinutului, inculpatului una sau mai multe dintre următoarele măsuri:*

a) *obligarea de a părăsi temporar locuința comună ori de a sta departe de locuința victimei, indiferent de dreptul de proprietate asupra bunurilor.* Cât privește această interdicție, au apărut mai multe întrebări în practică, și anume dacă persoana în privința căreia este aplicată această interdicție este proprietar sau nu și dacă prin aplicarea acestora se încalcă dreptul la proprietate.¹³

În cauza B. c. Republicii Moldova (Hot. CtEDO din 16.07.2013),¹⁴ Curtea a conchis că autoritățile naționale nu și-au îndeplinit corespunzător obligația

¹³*obligarea de a părăsi temporar locuința comună ori de a sta departe de locuința victimei, fără a decide asupra modului de proprietate asupra bunurilor, instanțele judecătorești vor ține cont de faptul că deși dreptul de proprietate al agresorului poate fi violat prin aplicarea acestei măsuri, în cazurile de violență în familie, potrivit jurisprudenței CEDO, prioritate au viața și sănătatea victimei. În acest sens, CEDO a accentuat că, în cazurile de violență domestică, drepturile agresorului nu pot lua locul drepturilor victimei la viață și integritatea fizică și mentală (hotărârea din 09.06.2009 în cauza Opuz c. Turciei, cererea nr. 33401/02). Mai mult, Curtea a relevat că tema violenței în familie nu este o chestiune privată sau de familie, ci o chestiune de interes public, care implică acțiunea eficientă a statului. Pentru prima dată în jurisprudența sa, CEDO a remarcat că eșecul în a răspunde adecvat violenței de gen constituie o încălcare a art. 14 al Convenției Europene (clauza non-discriminare), indicând că violența împotriva femeilor este o formă de inegalitate. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 1 din 28.05.2012, cu privire la aplicarea de către instanțele de judecată a prevederilor Capitolului XXXI din Codul de procedură civilă (aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie).*

¹⁴ Cauza B. c. Moldovei, disponibilă: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-141783> (accesată: 31.10.2021).

lor pozitivă în temeiul art. 3 din Convenție pentru a proteja prima reclamantă de rele tratamente. Victima fiind bătută sistematic, având ordonanță de protecție a continuat să locuiască împreună cu soțul în același apartament comun. Chiar dacă soțul nu avea unde pleca, Curtea a notat că integritatea fizică și morală a reclamantei a fost afectată prin abuzurile periodice ale soțului, iar autoritățile au omis să respecte obligația lor pozitivă în temeiul art. 8 din Convenție de a o proteja reclamanta împotriva unei ingerințe în viața ei privată.

Prin urmare, bănuțului sau învinuțului i se poate aplica restricția respectivă, chiar dacă acesta este proprietarul exclusiv al locuinței;

b) obligarea de a sta departe de locul aflării victimei, la o distanță ce ar asigura securitatea victimei, excluzând și orice contact vizual cu ea sau cu copiii acesteia, cu alte persoane dependente de ea. Aplicarea acestei interdicții constă în obligarea bănuțului sau învinuțului de a sta departe de locul aflării victimei sau a părții vătămate. Folosirea sintagmei „departe de locul aflării victimei” poate fi interpretată ambiguu, deoarece legea nu explică înseamnăta cuvântului „departe”, la fel și nu stabilește o distanță exactă ce ar putea asigura securitatea victimei. Acest fapt este unul lăsat la discreția judecătorului de instrucție, care, judecând cazul, ascultând opiniile părților în ședința de judecată, va decide care este distanța corespunzătoare pentru a asigura securitatea victimei. Aici se va ține cont de caracterul violenței în familie, localitatea în care locuiește victima sau partea vătămată, locul de muncă al agresorului și al victimei sau părții vătămate etc. Interdicția respectivă include și faptul protejării victimei sau a părții vătămate prin excluderea oricărui contact vizual cu aceasta sau cu copiii acesteia, fie cu alte persoane dependente de ea. Aceasta ține mai mult de protecția psihologică a victimei decât de protecția fizică;

c) interzicerea oricărui contact, inclusiv telefonic, prin corespondență sau în orice alt mod, cu victima sau cu copiii acesteia, cu alte persoane dependente de ea. Interdicția respectivă este asemănătoare cu cea precedentă, doar că agresorului i se interzic comunicările cu victima sau partea vătămată, copiii acesteia sau alte persoane. La fel, ca și restricția contactului vizual este dictată de protejarea psihologică;

d) interzicerea să se apropie de anumite locuri: locul de muncă al victimei, locul de studii al copiilor, alte locuri determinate pe care persoana protejată le frecventează. Restricția vizată presupune protecția victimei sau a părții vătămate, a copiilor acestora din punctul de vedere al prevenirii unor violări sistematice sau repetate, indiferent de tipul acestor violări (fizice, morale etc.);

e) limitarea dispunerii unilaterale de bunurile comune. Această restricție protejează și asigură victima sau partea vătămată de o eventuală înstrăinare a bunurilor procurate în comun. Prin această măsură, se va asigura și dreptul de proprietate al victimelor violenței în familie. Considerăm că interdicția vizată poate fi aplicată chiar în cazul dreptului de proprietate exclusiv. Or, această măsură se va lua pentru a nu da posibilitate agresorului să vândă

domiciliul în care victima sau partea vătămată, împreună cu copiii lor, sunt stabiliți în vederea protejării;

f) obligarea de a face un examen medical privind starea psihică și dependența de droguri/ alcool și, dacă există avizul medical care confirmă dependența de droguri/ alcool, de a face un tratament medical forțat de alcoolism/narcomanie. Cunoaștem că există multe cazuri de violență în familie ce se produc din cauza consumului de alcool și de droguri. Anume din aceste considerente, legislația garantează dreptul victimelor și a părților vătămate de a fi protejate de abuzuri de acest gen din partea agresorului. Totodată, victimele sau părțile vătămate pot să se împace cu agresorul, cu condiția că acesta este într-o stare psihică normală;

g) obligarea de a finaliza un program special de tratament sau de consiliere dacă o asemenea acțiune este determinată de instanța de judecată ca fiind necesară pentru reducerea violenței sau dispariția ei. Măsura dată este aplicată în vederea resocializării agresorului, prin frecventarea unor programe speciale, fie psihologice sau de altă natură. Această interdicție este aplicabilă la discreția instanței de judecată, în funcție de circumstanțele cazului și intima convingere;

h) interzicerea de a păstra și purta armă. Măsura respectivă este aplicabilă pentru protejarea victimei sau a părții vătămate și a copiilor acestora de starea de frică. Or, agresorul deținând și purtând arma poate cauza daune integrității fizice persoanelor vizate în urma adresării acestora la organul de urmărire penală, precum și în legătură cu emiterea ordonanței de protecție. În unele cazuri, instanțele de judecată aplică măsuri neprevăzute de lege.¹⁵

Potrivit prevederilor art. 215¹ alin. (4) CPP, *Măsurile de protecție se aplică pe un termen de până la 3 luni. Termenul măsurilor de protecție poate fi prelungit de instanță la cererea repetată ca urmare a comiterii faptelor de violență în familie sau ca rezultat al nerespectării condițiilor prevăzute în ordonanța de protecție.* Termenul de până la 3 luni de aplicare a măsurilor de protecție este acordat la decizia judecătorului de instrucție. În funcție de circumstanțele cauzei, judecătorul de instrucție poate stabili un termen mai mic de 3 luni, cu posibilitatea prelungirii acestuia. Problema cea mai gravă este nu în termenul de aplicare, ci în termenul de prelungire. Astfel, legislația procesuală penală nu stabilește termenul maxim pentru prelungirea măsurilor de protecție, ceea ce, după noi, afectează dreptul bănuitului sau învinuitului, deoarece aceștia, din start, sunt plasați într-o incertitudine cu privire la acest subiect. Din aceste considerente, propunem modificarea și completarea normelor de procedură penală, astfel încât să fie stabilit termenul maxim pentru aplicarea măsurilor de

¹⁵ *Se obligă agresorul XXXXX, născut în data de 07 aprilie 1970, cu domiciliul în mun. Chișinău, XXXXX: 1) să nu comită acte de violență asupra XXXXX, a lui XXXXX. A se vedea Încheierea Judecătorei Centru, mun. Chișinău din 12.09.2016, emisă în Dos. nr. 2po-381/16., în care instanța decide aplicarea.*

protecție. Or, în caz contrar, aceste restricții pot fi prelungite până la expirarea termenului de prescripție.

În cazul emiterii ordonanței de protecție, judecătorul de instrucție se va expune și asupra monitorizării electronice obligatorii. Aceste deziderate sunt reglementate în legea procesuală penală. Astfel, conform art. 215¹ alin. (3¹) CPP, *Măsurile de protecție prevăzute la alin. (3) lit. a)-d) se aplică în mod obligatoriu cu monitorizare electronică, în modul prevăzut de lege. Această modalitate este una destul de efectivă în a monitoriza bănuitul sau învinuitul asupra respectării măsurilor de protecție, precum și a proteja efectiv victima sau partea vătămată, implicit și copiii acestora. Aceste prevederi sunt legate doar de măsurile ce vizează respectarea distanței dintre bănuit sau învinuit și victimă sau partea vătămată.*

Victima sau partea vătămată beneficiază de dreptul de a purta un sistem electronic. În acest sens, potrivit art. 215¹ alin. (4¹) CPP indică: *Victima sau, după caz, membrii familiei acesteia pot purta un sistem electronic de supraveghere care permite verificarea respectării obligației de către agresor, exprimându-și în formă scrisă acordul în această privință.* Această metodă este, la fel, efectivă și protejează victima de eventualele abuzuri. Plus la aceasta, grație acestor sisteme electronice, intervenția organelor abilitate este una de urgență și poate asigura victima sau partea vătămată de violența ce poate fi produsă de bănuit sau învinuit. Totodată, prin această acțiune se poate documenta bănuitul sau învinuitul dacă acesta respectă măsurile impuse de judecătorul de instrucție. În cazul nerespectării acestor măsuri, bănuitul sau învinuitul poate fi supus măsurilor procesuale de constrângere. Este de menționat la acest subiect faptul că diferența dintre sistemele electronice instalate bănuitului sau învinuitului diferă de cele instalate victimei sau părții vătămate. În primul caz, acestea sunt obligatorii, iar în al doilea caz este un drept de care partea poate sau nu beneficia. Aceste sisteme electronice sunt instalate victimelor sau părților vătămate doar cu condiția că ele doresc acest lucru și dau acordul respectiv în scris.

După ce judecătorul de instrucție emite ordonanța de protecție, acesta este obligat să o pună în executare. În acest sens, legea procesuală penală, prin prisma art. 215/1 alin. (5) CPP, stabilește că, *Ordonanța de protecție este expediată imediat organului afacerilor interne de la locul aflării bănuitului, învinuitului, inculpatului și a victimei. În cazul aplicării monitorizării electronice, ordonanța de protecție se expediază imediat și organului de probațiune de la locul aflării bănuitului, învinuitului, inculpatului și a victimei.* După cum observăm, executarea acestui act procedural ține de subdiviziunile Ministerului Afacerilor Interne, și anume a poliției.

După examinarea demersului privind autorizarea măsurilor de protecție a victimelor violenței în familie, *„Instanța de judecată, prin încheiere,*

emite, în 24 de ore¹⁶ de la primirea cererii, o ordonanță de protecție,¹⁷ prin care poate oferi protecție victimei și copiilor ei, aplicând bănuितului, învinuitului, inculpatului una sau mai multe restricții prevăzute în art. 215/1 CPP. Practica controlului judecătoresc a acestor măsuri, denotă că sunt emise ordonanța de protecție și încheierea în calitate de documente separate, dar practic cu același conținut.

Ordonanța de protecție urmează să fie expediată imediat organului afacerilor interne de la locul aflării bănuितului, învinuitului, inculpatului și a victimei.¹⁸

Astfel, ordonanța de protecție se comunică imediat subdiviziunii teritoriale a poliției și organului de probațiune din raza unității administrativ-teritoriale în care își are domiciliul agresorul, iar acestea, la rândul lor, asigură informarea neîntârziată a agresorului privind măsurile aplicate.

CtEDO conchide că modul în care autoritățile au soluționat cazul respectiv, în special întârzierile lungi și inexplicabile în executarea ordonanțelor de protecție judecătorești și în obligarea lui A.M. de a fi internat forțat, este echivalent cu nerespectarea obligațiilor pozitive ale acestora în temeiul articolului 3 al Convenției.¹⁹

În cazul eliberării ordonanței de protecție în privința copilului sau a victimei care are copii, instanța de judecată informează și autoritatea tutelară de la locul aflării copilului.²⁰

În conformitate cu prevederile art. 15/3 din Legea nr. 45 din 01.03.2007, (1) *Supravegherea executării măsurilor de protecție a victimei violenței în familie, impuse prin ordinul de restricție de urgență și prin ordonanța de protecție, este de competența poliției.*

Ordonanța de protecție prin care s-au aplicat măsuri cu monitorizarea electronică obligatorie se va expedia organului de probațiune de la locul aflării bănuितului, învinuitului, inculpatului și a victimei. În acest caz, organul de probațiune va ține cont de prevederile art. 271/¹ din Codul de executare pe care le va aplica în mod corespunzător. Prin urmare, monitorizarea electro-

¹⁶ „După ce a fost agresată a doua oară la 21 martie 2011 și a solicitat emiterea ordonanței de protecție, prima reclamantă a fost nevoită să aștepte 10 zile până ce instanța de judecată a examinat cererea ei, deși legea prevede termenul limită de 24 de ore pentru examinare.” Hot CtEDO T.M. și C.M. c. Moldovei, din 28.01.2014 (§.48). Disponibilă: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-154882> (accesat: 19. 08. 2021).

¹⁷ A se vedea prevederile art. 215/1 alin. (3) CPP.

¹⁸ „După ce ordonanța de protecție a fost emisă, ea nu a fost comunicată imediat reclamantelor și nici poliției pentru a fi executată, ceea ce le-a expus pe reclamante la riscul de a fi maltratate în continuare.” Hot CtEDO T.M. și C.M. c. Republicii Moldova, din 28.01.2014 (§.48). Disponibilă: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-154882> (accesat: 19. 08. 2021).

¹⁹ Hot CtEDO Mudric c. Republicii Moldova, din 16.07.2013 (§.55). Disponibilă: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-145950>

²⁰ A se vedea prevederile art. 15 alin. (2) din Legea nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie.

nică constă în supravegherea prin sistemele GPS, prin utilaj telefonic fix sau mobil. În caz de aplicare a monitorizării electronice, persoanei i se atașează un dispozitiv special, care constă din brățară specială sau dispozitiv mobil. Persoanei supuse monitorizării electronice i se stabilesc zona de deplasare, zona și/sau locul unde este interzis să se deplaseze, perioada în care i se interzice de a părăsi domiciliul sau reședința. Celelalte prevederi din norma de executare se vor aplica potrivit gradului corespunzător de încălcare și suportare a consecințelor juridice.

Aici este de reținut faptul că în caz de încălcare repetată a obligațiilor în cadrul sistemului de monitorizare electronică, consilierul de probațiune va înainta o sesizare organului de urmărire penală sau procurorului care instumentează cauza penală în această privință. Organul de urmărire penală sau procurorul, în acest caz, va examina sesizarea respectivă și va decide potrivit normelor generale, implicit temeiurile de aplicare a măsurilor procesuale de contrângere în privința bănuțului sau învinuțului.

În cazul în care în ordonanța de protecție judecătorul de instrucție a indicat în calitate de măsură interzicerea de a păstra și purta armă, poliția, fiind responsabilă de supravegherea executării acesteia, va dispune ridicarea armelor și munițiilor de la bănuț sau învinuț. Considerăm că atunci când judecătorul de instrucție va emite ordonanța de protecție și va indica restricția respectivă va indica și acest deziderat.

În cazul în care bănuțul sau învinuțul nu este de acord cu încheierea judecătorului de instrucție privind aplicarea sau prelungirea ordonanței de protecție, acesta dispune de dreptul de a contesta această încheiere cu recurs. Dreptul la un recurs efectiv este protejat de art. 215/1 alin. (6) CPP, și anume: *Încheierea judecătorului privind aplicarea sau prelungirea ordonanței de protecție este executorie imediat, cu drept de recurs în instanța ierarhic superioară*. Prin urmare, legea procesuală penală asigură suficiente garanții persoanelor în privința cărora sunt impuse măsurile de protecție.

O problemă aparte ține de faptul că legislația procesuală penală nu reglementează revocarea măsurilor de protecție. Susținem părerea că acest aspect este necesar a fi prevăzut, deoarece atunci când se emite ordonanța de protecție pe o perioadă de până la 3 luni, pot surveni noi circumstanțe care ar permie revocarea, fie pot fi administrate probe care denotă inexistența elementelor infracțiunii sau alte circumstanțe obiective.

Potrivit art. 15¹ din Legea nr. 45 din 01.03.2007, (1) *La cererea întemeiată a victimei, instanța de judecată poate revoca înainte de termen măsurile de protecție stabilite*. Considerăm oportun ca aceste dispoziții să fie prevăzute și în CPP, care urmează a fi modificat și completat în acest sens. Pe lângă aspectele indicate, propunem ca motiv de revocare a măsurii de protecție să fie scoaterea de sub urmărire penală a persoanei, încetarea urmăririi penale, și clasarea procesului penal.